

Torenbouwers in de Tiid

Lesbrief

Beste leerkracht,

Binnenkort brengen uw leerlingen een bezoek aan De Tiid in Bolsward. Tijdens het educatieprogramma Torenbouwers in de Tiid maken zij kennis met het bijzondere stadhuis van Bolsward, de mensen die het meer dan 400 jaar geleden bouwden en de verhalen die bewaard zijn gebleven in het gemeentearchief.

Door middel van een interactieve rondleiding, historische objecten, bouwopdrachten en spelvormen ontdekken de leerlingen hoe bouwen vroeger ging, welke ambachten daarbij nodig waren en waarom het belangrijk is om erfgoed te bewaren.

Praktische informatie

Programmaonderdelen

- Introductie
- Museumrondleiding
- Archiefbezoek
- Bouwactiviteit
- Quiz

Voorbereiding in de klas

Laat een afbeelding van het stadhuis zien.

Midden in Bolsward staat een heel bijzonder gebouw: het stadhuis.

Vragen:

Hoe oud denken jullie dat dit gebouw is?

Het is meer dan 400 jaar oud! Vroeger stond op dezelfde plek al een stadhuis. Maar de bestuurders van de stad vonden dat het te klein en te oud werd. Daarom besloten zij in 1612 om een nieuw en groter stadhuis te bouwen.

Om ruimte te maken, werden de gebouwen naast het oude stadhuis afgebroken. Daarna maakten de bouwers tekeningen en kochten ze stenen en andere materialen.

Op 11 april 1614 legde de burgemeester de eerste steen van het nieuwe stadhuis. De bouw duurde drie jaar, in 1617 was het stadhuis klaar. Vanaf dat moment begon de bouw van het prachtige stadhuis dat je vandaag nog steeds kunt bewonderen in Bolsward.

Wat gebeurde er in een stadhuis?

In de 17e eeuw was het stadhuis van Bolsward het hart van de stad.

- **Het stadsbestuur vergaderde er.** In de Raadzaal werden belangrijke beslissingen genomen over de stad, over regels, belastingen en veiligheid van inwoners.
- **Er werd recht gesproken.** In de speciale rechtszaal, De Vierschaar, bepaalden rechters welke straf iemand kreeg als die iets had gedaan wat niet mocht.
- **Er waren cellen voor gevangenen.** Mensen die waren opgepakt, konden in het stadhuis worden opgesloten. Het gebouw had zelfs een gevangenis, die bereikbaar was via een speciale gevangenpoort
- **Handelaren kwamen er wegen.** In de kelder bevond zich de waag. Hier werden producten zoals kaas, boter, graan en andere handelswaren gewogen. Zo wist iedereen dat er eerlijk werd gehandeld.

Vertel iets over de toren

Als je naar het stadhuis van Bolsward kijkt, zie je meteen de hoge toren. Maar wist je dat die toren niet in de eerste bouwplannen stond? Pas toen het stadhuis bijna klaar was, besloten de bestuurders dat er toch een toren moest komen

Dat zorgde voor een probleem. Het gebouw was namelijk al gebouwd. Daarom moesten de bouwers een slimme oplossing bedenken. Ze maakten binnen in het stadhuis een sterke constructie van houten balken waar de toren op kon rusten. De toren bleek later zwaarder te zijn dan verwacht. Daarom werden extra balken en houten steunpalen geplaatst om het gewicht beter te dragen.

De toren van het stadhuis van Bolsward heeft de afgelopen jaren iets bijzonders meegemaakt. In het hout van de toren woonde namelijk de **bonte knaagkever**, ook wel de **boktor** genoemd. Deze kever legt eitjes in hout. De larven eten vervolgens gangen door het hout, waardoor balken langzaam kunnen verzwakken.

Omdat de houten constructie van de toren beschadigd was geraakt, besloten deskundigen dat de toren moest worden gerestaureerd. Dat was een grote klus. In 2019 werd het bovenste houten deel van de toren met een enorme hijskraan van het stadhuis gehaald. Zo konden vakmensen het aangetaste hout repareren en vervangen.

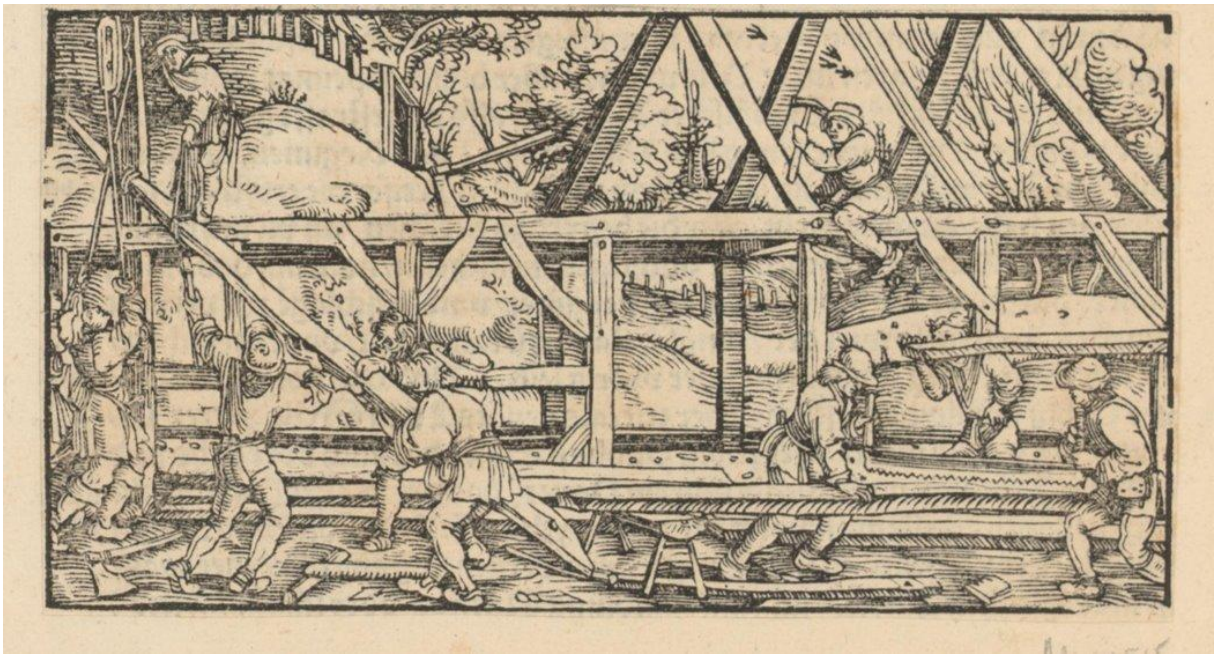
Na twee jaar herstelwerk was de toren weer sterk genoeg. In juni 2021 werd het gerestaureerde torendeel teruggeplaatst op het stadhuis. Veel mensen kwamen kijken naar deze bijzondere gebeurtenis.

Gesprek: Hoe werd vroeger gebouwd?

Hoe bouw je een huis zonder machines?

Tegenwoordig gebruiken bouwvakkers kranen, vrachtwagens en elektrische gereedschappen. Maar in de tijd dat het stadhuis van Bolsward werd gebouwd, ruim 400 jaar geleden, bestonden die nog niet.

Alles gebeurde met de hand en met veel spierkracht. Bouwmaterialen werden vervoerd met paard en wagen of per schip. Zware stenen werden met touwen, katrollen en houten hijswerktuigen omhooggetild. Daardoor duurde de bouw van een groot gebouw veel langer dan nu.

Wie bouwden er: welke ambachten zie je terug?

Een **ambacht** is een beroep waarbij je iets maakt of repareert met je handen en met speciale kennis en vaardigheden. Vroeger waren er veel **ambachtslieden.** Zij maakten bijna alles wat mensen nodig hadden, omdat er nog geen fabrieken waren.

Voor de bouw van een stadhuis waren veel verschillende ambachtslieden nodig:

- **Timmerman**: maakte houten balken, vloeren en daken.
- **Metselaar**: bouwde muren van baksteen.
- **Steenhouwer**: maakte versieringen en beelden van natuursteen.
- **Glazenmaker**: plaatste de glas-in-loodramen.
- **Smid**: maakte sloten, scharnieren en gereedschap.
- **Schilder**: beschermde hout tegen weer en wind en zorgde voor afwerking.
- **Klopgieter**: maakte onderdelen van lood voor de toren en het dak.
- **Kistenmaker**: maakt houtsnijwerken en kisten.

Wat waren gilden?

Ambachtslieden, of vakmensen, hoorden vroeger vaak bij een **gilde**. Dat was een vereniging van mensen met hetzelfde beroep. De leden vormden een hechte gemeenschap.

Een gilde zorgde ervoor dat:

- **mensen het vak goed leerden:** Een jongen begon vaak als **leerling**, werd daarna **gezel** en kon uiteindelijk **meester** worden. Pas dan mocht hij een eigen werkplaats beginnen.
- **de kwaliteit van het werk goed was:** Niet iedereen mocht zomaar het beroep uitoefenen.
- **vakmensen elkaar hielpen:** Ze deelden kennis en ervaring.
- **er duidelijke regels waren:** Het gilde bepaalde hoe het werk moest worden gedaan.
- **leden steun kregen** als ze ziek waren of hun gezin hulp nodig had.

Leestips

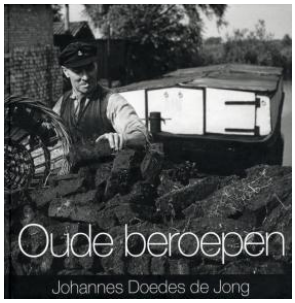

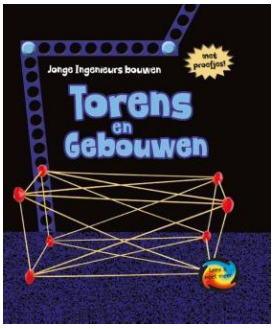

Tijdens het bezoek

De leerlingen gaan op onderzoek uit en ontdekken:

- Hoe het stadhuis werd gebouwd.
- Welke ambachtslieden daarbij betrokken waren.
- Wat een archief bewaart.
- Waarom de toren zo bijzonder is.
- Welke beroepen vroeger bestonden.